

METE GÜNDOĞAN

BAKAN HOCA

DESTEK YAYINLARI: 1608
EDEBİYAT: 463

METE GÜNDOĞAN / BAKAN HOCA

Her hakkı saklıdır. Bu eserin aynen ya da özet olarak hiçbir bölümü, yayınevinin yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

İmtiyaz Sahibi: Destek Yapım Prodüksiyon Dış Tic. A.Ş.
Genel Yayın Yönetmeni: Ertürk Akşun
Yayın Koordinatörü: Özlem Esmegül
Üretim Koordinatörü: Semran Karaçayır
Editör: Devrim Yalkut
Kapak Tasarım: Sedat Gösterikli
Sayfa Düzeni: Cansu Poroy
Sosyal Medya-Grafik: Tuğçe Budak-Mesud Topal-Meltem Kökboyun

Destek Yayınları: Haziran 2022
Yayıncı Sertifika No. 13226

ISBN 978-625-441-683-5

© Destek Yayınları
Abdi İpekçi Caddesi No. 31/5 Nişantaşı/İstanbul
Tel. (0) 212 252 22 42
Faks: (0) 212 252 22 43
www.destekdukkani.com
info@destekyayinlari.com
facebook.com/DestekYayinevi
twitter.com/destekyayinlari
instagram.com/destekyayinlari

Deniz Ofset – Çetin Koçak
Sertifika No. 48625
Maltepe Mahallesi
Hastane Yolu Sokak No. 1/6
Zeytinburnu / İstanbul
Tel. (0) 212 613 30 06

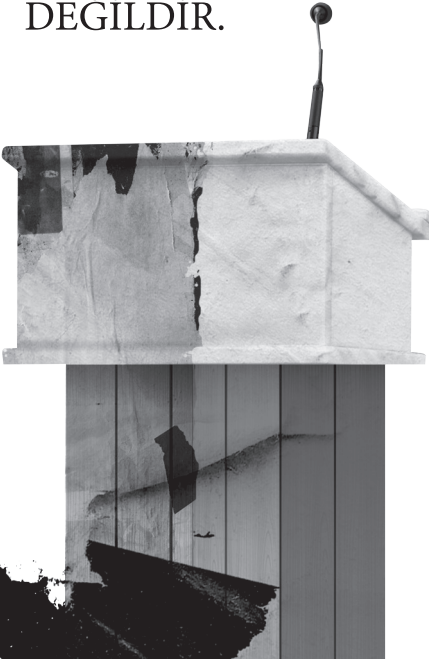

METE GÜNDOĞAN

BAKAN

HOCA

HİÇBİR ŞEY
GÖRÜNDÜĞÜ GİBİ
DEĞİLDİR.

DESTEK
yayımları

*Burada geçen isimler ve olaylar tamamen hayal ürünüdür.
Romanın kahramanına ait ekonomi politik fikirlerin
uygulamasına özgü bir kurgudan ibarettir. Herhangi bir
gerçekliği yansıtmamaktadır.*

İÇİNDEKİLER

Oğlum, Devlet İşi Ciddi İştir	11
Değişim Zihinlerde Başlamalıdır	16
Hoca Hazineden Sorumlu Bakan Oluyor	30
Her İşe Doğru Bir Kurgu ile Başlamak Gerek	40
İlk Hafta Rüzgâr Gibi Geçti.....	51
İktisat Toplantıları Başlıyor	53
Ekonomi Koordinasyon Kurulu.....	62
İktisat Toplantıları Gizlice Takip Ediliyor!.....	68
Bölgede Büyük Satranç Hamleleri.....	75
Ev Halkı Yeni Düzene Alışıyor	78
Bakanlığın Temel Kurgusu Yanlış.....	79
Ailenin Güvenliği Artırılıyor	83
Yeni Ekonomi Kurgusu Masada.....	85
Hoca'nın İşi Hiç de Kolay Değil	92
Yeni Sistem Tasarımı Ortaya Konuluyor.....	94
Aileyi İhmal Etmeye Gelmez.....	104

Bütün Değişimleri Bitiren Bir Değişim	106
Artık İç Borçlanma Yapmayacaksınız	109
Sürpriz Kahvaltı Daveti.....	115
Parti Teşkilatları Çok Hareketli.....	127
Yeni Bütçe Borçsuz ve Denk Olarak Yapıldı	130
Farklı Bir Resim Sergisi.....	133
Yeni Bütçe Meclis'ten Geçiyor	137
Esas Mücadele Şimdi Başlıyor!.....	138
Tarım Başat Sektör Oluyor.....	144
Başını Yukarı Kaldır ve Temiz Hava Al.....	152
Partide ve Hükümette İç Çekişmeler	156
Sistemin Ağırlık Merkezi Olarak Tarım.....	162
Koyunculuk Desteği ile İşe Başlanıyor	164
Başkan Bir Şey mi Fark Etti?	168
Yeni Başkan Yardımcısı Kim Olacak?	170
Hediye Tablonun Sırrı	175
İktisat Toplantıları Enderun Gibi	176
Süreç Daha Yakından Takip Edilmeli.....	178
Tablonun Sırrı Çözülüyor	180
Tarımda İlerlemeler Var	184
Bir Suikast Bin İhtimal.....	186
Resim Sergisinden Duyunu Umumiye Operasyonuna!.....	193

Katiller Yakalanıyor	195
Başkan Yardımcılığı İçin İstişareler Başlıyor	198
Yeni Parametreler Ölçüyü Korumak ve Mizanı Oluşturmak	200
Başkan Yardımcılığı Bir Başlangıç mı?	203
Borç Yönetimine Yeni Ekip	209
İstişarelerin Sonuna Gelindi.....	211
Güvenlik Tedbirleri Artırılıyor	213
Başkan Yardımcısına Kalkan Oluşturdu	215
Sürpriz Başkan Yardımcısı	216
Vekil Asil Gibidir	223

Oğlum, Devlet İşi Ciddi İştir

Hoca, gece neredeyse hiç uyuuyamamıştı.

Sevinç, korku, endişe, ümit gibi bütün heyecanlar sanki bu geceyi beklemişlerdi. Hepsi, zihninde birer birer resmi geçit yapar gibiydiler. Akşamdan tebrik telefonları da hiç susmamıştı. İyi ki telefonun sessize alma modu vardı. Gece on bir buçuktan sonra gelen telefonların hiçbirine cevap vermedi. Ama zihnine gelen bildirimleri kapama ya da sessize alma şansı yoktu. Onlar adeta birbiri ile yarış halindeydiler. Bir korkular öne geçiyordu bir ümitler. Bu şekilde bir uyudu bir ulandı ve sonunda sabah ezanı ile birlikte yataktan kalktı.

Oturduğu apartman dairesi semt camisine yakın olduğu için ezan sesi çok net duyuluyordu. Hele sabah ezanı; muhteşem!

Pencereyi açtı ve ezanı sonuna kadar dinledi. Sonunda, “Allah büyüktür ve doğruların yardımcısıdır...” diye mırıldanırken zihni bir ay öncesine akıp gitti.

Evet, yaklaşık bir ay önce bir arkadaşı arayarak, “Hocam seni Başkan’a tavsiye ettik, yakında görüşmek için çağırabilir haberin olsun” demişti. Bu telefondan bir hafta sonra da başkanlık makamından aranıp Başkan’ın kendisini akşam yemeğine davet ettiğini bildirmişlerdi.

Arayan bayan, gayet kibar ve saygılı ifadeler kullanmıştı. “Sayın başkan, eğer kabul ederseniz, sizi yarın akşam başkanlık köşkünde yemeğe bekliyor hocam. Yemekte konuşulacak konu genel olarak ülke ekonomisi. Sizinle birlikte birkaç misafiri daha olacak.”

Her ne kadar ifadeler daveti kabul etme şartına dayalı idiyse de, devletin en tepesindeki şahıs kendisini yemeğe davet etmişti. Hiç gitmemek olur muydu? Elbette gidecekti ve hemen kabul etti. Diğer misafirlerin kim olduğunu merak etmişti ama arayan bayana sormadı. Gerçi kim olurlarsa olsunlar, her koşulda her kesime ülkenin ekonomisi ile ilgili gidişatı ve çözüme yönelik fikirlerini anlatıyordu. Bu konuda yazılar yazıyor, konferanslar veriyor ve çeşitli müzakerelere katılıyordu. Fikirlerini çok çıplak ve çarpıcı bir şekilde ifade ediyordu. Dili keskindi.

Tabii bu seferki müzakereleri biraz farklı olacaktı. Üniversite kürsüsünde ders anlatmaya veya bir televizyon kanalında münakaşa etmeye benzemeyecekti. Çünkü konular, Başkan'ın önünde müzakere edilecekti. Öyle ki o akşam alacağı bir kararlar ertesini gün bütün ülkeyi etkileyebilecek bir gücün sahibi, Başkan!

Diğer misafirlerin kim olduğunu bilmese de kısa ve öz konuşması gerektiği kanaatine varmıştı. İşi teknik detaylara boğmamalıydı. Bu bir hatır gönöl meselesi değil, memleket meselesiydi. Devlet işiydi. Rahmetli babasının her zaman kendisine söylediği bir söz kulağına küpe olmuştu: “Oğlum devlet işi ciddi iştir. Üzerinde çok hak vardır. Vebali çok ağır olur.”

Babası devlette çalışan bir işiçi idi. Sıradan bir makine operatörüydü. Herhangi bir makamı da yoktu. Ama bu yaklaşımı, onu sıradan bir işiçi olmaktan çıkarıyor, diğerlerinin nazarında adeta bir ağabey pozisyonuna koyuyordu. Oğlu da bunu görüyor ve biliyordu.

Başkanlık sarayından gelen bu daveti kabul ettikten kısa bir zaman sonra, kendisini Başkan'a tavsiye eden arkadaşını aradı. Durumdan haberdar etti. Sonra da diğer davetlilerin kim olduğunu sordu. "Bilmiyorum" dedi arkadaşı.

Kimler olabileceğini sordu.

Arkadaşı, "Her kesimden farklı görüşte olan kişiler olabilir. Akşam yemeğine davetli olduğunuza göre, arkası açık bir görüşme olacak demektir. Başkan sizi müzakere ettirecektir" dedi.

Sonra da, "Hocam keskin dilini orada kullanma, diplomatik ol" diye tavsiyede bulundu. Karşılıklı gülüştüler.

Ertesi günü sabah 09.37'de başkanlık makamından tekrar arandı. Telefondaki şahıs, "Hocam ben, başkanlık taşıtlar şefi Mehmet Yılmaz. Bu akşam 19.00 yemeği için sizi nereden alıralım?" diye sordu.

Bir an ben kendi arabamla gelirim diyecek oldu ancak girişte veya kontrollerde gecikme olabilir düşüncesi ile ev adresini verdi. Mehmet Yılmaz, "Hocam, sizi alacak şoförün adı Ali Türkyılmaz. Saat 18.00'den itibaren evinizin önünde siyah bir Passat marka araçla sizi bekliyor olacak. Oradan köşke ulaşma süreniz yaklaşık 20 dakika. En geç 18.45'te burada olursanız uygun olur" dedi.

Başkanlıkta çalışanların bu şekilde disiplinli olmaları ve net ifadeleri çok hoşuna gitmişti. Daha Başkan'la görüşmeden, Başkan'a ayrı bir hava ve ciddiyet kazandırıyorlardı.

O gün fakülteye gitmedi. Gün boyunca çalıştı. Akşama hazırlık yaptı. Herhangi bir formel sunum istenmemiştir ama yine de her şeye hazır olmak için her türlü çalışmasını gözden geçirdi. İnsan hayatında kaç kez bir devlet başkanı ile yemek yer ki? Fırsat bu fırsattı. Her türlü düşüncesini en çarpıcı bir şekilde ifade etmeliydi. Hiçbir şeyi eksik bırakmamalıydı.

“Tespit edilmiş vakit yakındır” diye bir atasözü vardır. Gün çabuk geçti ve saat 18.00’i gösteriyordu. Şoför Ali Türkyılmaz aradı ve “Hocam ben geldim, evinizin önünde bekliyorum. Arz ederim” dedi.

O da zaten hazırlığını tamamlamış bekliyordu. Çantasını son bir kez kontrol etti. Aynanın önünde üstüne başına baktı ve evdekilerle ısmarlaşıp aşağıya indi. Dışarıda siyah bir araba ile şoför Ali ayakta bekliyordu. Hemen çantayı aldı ve kapıyı açıp buyur etti. Çantayı ön tarafa koydu. Araba evin önünden ayrılırken saat 18.13’ü gösteriyordu. Köşke girerken de 18.30’u.

Kendisini karşılayan protokol görevlisi, onu yemek yenilecek salonun hemen yanındaki güzel döşenmiş bir oturma salonuna getirdi. Kendisinden önce bir kişi gelmiş ve elindeki dergiye bakıyordu.

Kendisini görünce hemen ayağa kalkıp “Hocam, ben Prof. Dr. Hadi Uzun, sayın başkanın ekonomi danışmanıyım, hoş geldiniz” dedi. Hadi Hoca’yı ilk defa görüyordu. Belli ki Başkan’ın özel adamlarından biriydi. Güleç yüzlü, şişmanca ve konuşkan bir yapısı vardı. Kendisi ile ilgili birçok şeyi okumuş olacak ki birçok konunun tam ortasından söz edebiliyordu. On beş dakika içerisinde iki misafir daha gelmişti. Prof. Dr. Ahmet Daşlı ve Hasan Mangır. Ahmet Hoca ile samimi dost olmasalar da tanışıyorlardı. Uluslararası ilişkiler ve hukuk konularında yetkin bir akademisyendi. Birçok TV programına katılıyor ve güzel açıklamalarda bulunuyordu. Sakin ama kararlı bir yapısı vardı. Hasan Mangır, büyük bir kamu bankasının eski genel müdürlerinden biriydi. Başarılı ve disiplinli bir insandı. Ağırbaşlı ve az konuşan biriydi.

Saat tam 19.00’da Başkan, yanında iki ve ardında birkaç kişi ile birlikte salona girdi. Herkes ile tek tek güleç bir yüz ifadesiyle tokalaştı. Hepsine ismi ile hitap ederek hoş geldiniz dedi. Gayet

kibar bir yapısı vardı. İnsana, alçakgönüllü bir devlet adamı hissi veriyordu. Heyete, “Buyurun” diyerek masayı işaret etti.

Yemek masası yuvarlak ve büyükçe bir masaydı. Koltuklar da oldukça zarif ve rahattı. Başkan'ın nerede oturacağı, kompozisyon olarak belliydi. Sağına, mensup olduğu partiden yardımcı Hamza Danişment soluna da basında yeğeni olarak yakından bilinen Mesut Top oturdu. Konuklar da kendi tercih ettikleri uygun yerlere oturdular.

Kendisinin sağına Hadi Uzun Hoca, soluna da Hasan Mangır Bey denk gelmişti. Başkan ile birlikte toplam yedi kişi yemek masasındaydı. Birkaç dakika içerisinde, ayakta kalanlar tamamen gözden kayboldular. Sadece yemek servisi yapanlar kalmıştı. Bir de Başkan'ın tam karşısında duvar dibinde koruma veya özel kaleminden biri olduğunu düşündüren bir adam kaldı. Hem sohbet hem de yemek başladı.

Hoca geçmişte Başkan ile aynı partide bulunmuştu. Başkan partide aktif siyaset yapıyordu ve oldukça popülerdi. Hoca ise parti genel başkanının genç danışmanlarından biriydi. Başkan İstanbul'da Hoca ise Ankara genel merkezdeydi. Birçok defa teknik konularda Başkan ile görüşmüşlerdi. Geçmişteki bu birliktelik her iki tarafa da bir çeşit güven veriyordu. Konuşmalar gayet samimi bir hava içerisinde geçiyordu.

Hoca, “yeğen”in masada olmasına biraz şaşırmıştı. Hatta rahatsız olmuştu. Eğer devleti ilgilendiren bir konu konuşulacaksa, yeğen hangi sıfatla orada oturabilirdi ki? Ancak son yıllarda, önce eşlerle başlayan bu tür takdimler ve katılımlar gittikçe yeğenlere kadar indi. Adeta kanıksandı da diyebiliriz. Lakin yeğen Mesut ile ilgili basında çıkan haberler hiç de hoş değildi. Kendisini yakından bire bir tanımayıp basından takip edenler için yeğen Mesut, her türlü büyük ve şaibeli parasal ilişkilerin içerisinde idi. Hoca'yı rahatsız eden şey yeğenin bu imajıydı.

Değişim Zihinlerde Başlamalıdır

Yemek bir iş yemeği gibiydi. Servisler ağırdan alınıyor ve adeta kişiler arasında sohbetin koyulaşması bekleniyordu. Yemekte sohbet etmek gibi değil sohbette yemek yemek gibi bir şekil oluşmuştu.

Önce herkes Başkan'a sağlık ve sıhhatini sordu. O da çok iyi olduğunu ifade etti. Düzenli spor yaptığını, çeşitli kürler uyguladığını epey detaylı bir şekilde anlattı. Hatta anlatımı, basında çıkan bazı hastalık söylentilerine cevap verir şeklinde idi.

Daha sonra yemeklerden konu açıldı. Doğal yiyecekler, lezzetler, usta aşçılar derken ortam iyice yumuşamıştı. Özellikle Ahmet Daşlı, aralara sokuşturduğu esprilerle masadakileri hoş bir sohbet ortamına sokmuştu. Kimsede gerginlik, protokol, hitap etme sıkıntısı, konuya nasıl gireceğim endişesi kalmamıştı.

İşte tam böyle bir kıvamda, Ahmet Bey büyük bir ustalıkla konuyu yavaş yavaş ekonomiye getirdi. Adeta moderatörlük yapıyordu. Aslında adeta da demeye gerek yok, adam resmen moderatörlük yapıyordu. Başkan'ın tavır ve yaklaşımlarından öyle anlaşılıyordu ki Ahmet Bey bunu ilk defa yapmıyordu. Demek ki bu tarz, Başkan'ın usulüydü ve iyi bir usuldü. Herhangi bir soruyu direkt olarak Başkan sorsa, insan cevap verirken ister istemez üzerinde bir baskı hissedebilirdi. Ama Ahmet Bey konuya hep olumlu açıdan girip olumsuzlukları birer istisna gibi değerlendirmeye çalışıyordu. "İstisnalar kaideyi bozmaz" anlayışına göre de yapılanların hep doğru şeyler olduğu şeklinde bir algı oluşuyordu.

Konuya, dünyadaki küresel finans krizi ve etkilerinden girildi. Çeşitli ülkelerden örnekler verildi. Böyle bir zamanda bu krizin her şeye rağmen Türkiye'de çok hissedilmediği ve iyi bir şekilde atlatıldığı ifade edildi. Bir bakıma Başkan'ın geçmişte

söylemiş olduğu, “Kriz bizi teğet geçti” ifadesini örtülü bir şekilde onaylamaya çalışır bir halleri vardı. Özellikle Hadi Uzun Hoca, konuşmasıyla kriz süreçlerini oldukça detaylı bir şekilde bildiğini gösteriyordu. Olaylar, ilişkiler, rakamlar, sonuçlar... Tam bir modern iktisat tarihçisiydi. Her şeyi çalışmıştı ve tane tane anlatıyordu. Emekli banka genel müdürü ise ülkemizdeki bankaların aldıkları tedbirlerin ne kadar isabetli olduğunu balandıra ballandıra örneklendiriyordu. Ahmet Bey, her ikisine de zaman zaman destek veriyor, bazen de önlerini açacak şekilde sorular soruyordu. Arada bir yeğen de sohbet katılmak için gayret gösteriyordu. Ancak masadakilerin onu idare ettikleri açıkça belli oluyordu. Hoca da uygun gördüğü yerlerde birkaç teknik cümle kurmuştu.

Ortam kısa sürede, bir ekonomi krizi yöneten teknik ekibin sohbetine benzemişti. Ancak Hoca'nın zihninde birçok itirazları vardı. Bu kriz neyin kriziydi ve bu gidişin sonu nereyeydi? Bu masada konuların daha üst düzeyde ve felsefi bir derinlikle konuşulması gerektiğini düşünüyordu. Genel ekonomi dengesi ve bu dengenin hedefleri vs. konuşulmalıydı. Yani olaylar stratejik seviyede konuşulmalıydı. Halbuki konuşmalar taktik ve teknik bir düzeyde yürüyordu. Bu ortamı değiştirmek maksadıyla, bir ara Ahmet Bey ile yüz yüze geldiği sırada konuya farklı bir açıdan girerek bir şey sordu.

“Ekonominin temel amacı nedir?” Öyle ya! Çok teknik detaylara kadar indiğimiz bir konunun en temel amacı nedir? Bunu sorgulamazsak yani bunu netleştiremezsek, detaylarda boğulup kalırız. Sonunda çok şey konuşuruz ama konuştuğlarımızın ne işe yaradığını veya neye hizmet ettiğini anlayamayız.

Böyle bir soruyu duyunca, Başkan'ın da yüz ifadesi birden mütebessim bir hal aldı. Teknik detay müzakerelere pek girmiyor

ya da giremiyordu ama müzakerelerin tam ortasına konulan bu soru onun da ilgisini çekmişti.

Ahmet Bey, “İnsanların arzu ve isteklerini kısıtlı kaynaklarla karşılamak” diye cevap verdi hemen. Hoca buna, “Arzu ve istekler mi?” diyecek oldu ama Hadi Uzun hemen konuya girerek “Hocamın o konuya itirazı var. Arzu ve istekler soyut, kaynaklar somut olduğu için soyut somut ilişkisi üzerinden bir itirazda bulunuyor” dedi. Ahmet Bey de tebessüm ederek “İlk aklıma gelen ve genel kabul görmüş cevabı hatırlattım” dedi. Aslında Ahmet Bey konuyu açıyordu. Bilmediğinden değil, konuyu açmak istediğinden dolayı bu şekilde bir giriş yapmıştı.

Yeğen Mesut’un da bu konuda diyecekleri vardı ve Hoca’ya destek verecek şekilde konuşuyordu. Hoca’nın daha önce yazdığı birçok yazıyı özetleyen ifadeler kullandı. Öyle anlaşılıyor ki masadaki herkes Hoca ile ilgili bir ön çalışma yapmıştı. Kendisi ve fikirleri hakkında bilgi sahibi idiler. Hoca, masadaki sohbetin adı konulmamış nesnesiydi.

Peki, konuyu nereye getireceklerdi acaba?

Bir an bir sessizlik oldu ve Hoca bunu fırsat bilerek söze girdi: “Ekonominin temel amacı, insanların refah ve mutluluğunu temin etmektir. Bu konu ile ilgilenenlerin zihnine bu temel amaç mutlaka oturtulmalıdır. Bu temel amaca hangi araçlarla ulaşılacağı sorusu ikincil bir sorudur. Eğer biz ikincil bir sorunun cevabını temel amaç olarak edinirsek, bu durumda araçları amaç haline dönüştürmüş oluruz. Neticede halk ile olan samimi irtibatımızı kesmiş oluruz. O zaman olaylara tamamen mekanik ve istatistiklerin egemenliğinde bakarız. Az önce yapmış olduğumuz konuşmaların bence ana eksenini de budur.”

Başkan bu girişten çok memnun olmuşa benziyordu. O da konuya katkı vermek için, “İnsanların refahı sağlansa bile mutlu olmayabilirler. Nitekim refahı yüksek birçok gelişmiş

ülkede insanların mutluluğu değişik araçlarda aradığını biliyoruz. Uyuşturucuya yönelimi, buna ilginç bir örnek olarak gösterebiliriz” dedi. Evet, yavaş yavaş Hoca'nın istediği şekilde konu farklı bir eksene taşınmaya başlanmıştı.

Bir ara bankacı Hasan Mangır; “Peki, hocam, mutlu olan ilkel toplumlar var. Refah artışına da ihtiyaçları yok! Bu durumda ne olacak?” diye bir soru sordu.

Hoca, “O durumda bile, size mutluluğu sağlayan o ortamı korumak için belli bir gücünüz olacak. Aksi takdirde köleleşirsiniz” dedi. Hasan Mangır da “Rekabet ettiğiniz toplumlardaki gelişmeleri de dikkate alacaksınız yani” diye ekledi.

Başkan, başlangıçta konuşmaları takip etmeyi tercih ederken artık dahil olmaya başlamıştı. “Bu durumda ekonomi yönetimi, çok daha farklı bir bakış açısına sahip olması gerekir. Salt rakamları takip etmek yetmez, halkın mutluluğunun da takip edilmesi gerekiyor” dedi. Hadi Uzun, “Efendim, bu konuda zaten birçok kuruluş güven endeksi, memnuniyet endeksi yapıyorlar. Bu endeksler de Hoca'nın söyledikleri çerçeveye oturuyor” diye ekledi.

“Bunlar bu şekilde konuşuluyor ancak ekonomi yönetimi genellikle milli istatistikler ve hesaplamalar ile kendi başarılarını ölçüyorlar. Sonra da o istatistikler ve hesaplamalar eğer daha önce belirlenmiş kriterleri yakalarsa, kendilerini başarılı olarak kabul ediyorlar. Ancak onların başarı olarak ifade ettiği durum ile halkın gerçek refah ve mutluluk durumu arasında bir alaka olmayabiliyor” dedi Hoca.

Bu arada Başkan Hoca'ya dönerek şu soruyu sordu:

“Peki, bu dediklerinizi nasıl ölçeceksiniz? Haydi diyelim ki refahı, üretim veya tüketim miktarları ile ölçtünüz, halkın mutluluğunun ölçüsü nedir? Bunu nasıl yapacaksınız? Nasıl takip edeceksiniz?”